

Mihály Szentmártoni, *Osjetljivost za čovjeka — pastoralna psihologija*, Glas Koncila, Zagreb, 2009, 284 str.

Knjiga profesora doktora Mihály Szentmártonija *Osjetljivost za čovjeka — pastoralna psihologija*, koju predstavljamo hrvatskoj javnosti, značajno je obogaćenje i velika novost na području pastoralne psihologije na hrvatskom jezičnom prostoru. Ona nas uči i potiče da budemo osjetljivi za bližnjeg. Njezin angažirani naslov uznemiruje nas ukoliko nismo osjetljivi za čovjeka u nevolji. A biti osjetljiv za čovjeka zapravo znači voljeti ga. U prispodobi o milosrdnom Samarijancu Isus je jasno dao do znanja da je Samarijanac bio osjetljiv za čovjeka jer je u srcu imao istinsku ljubav koja vidi nevolju bližnjega i ne može ga zaobići.

Knjiga *Osjetljivost za čovjeka — pastoralna psihologija* interdisciplinarno je koncipirana, pastoralno orijentirana, socijalno angažirana, duhovno usmjerena, kršćanskim svjetonazorom prožeta, primjerima iz života i Biblije ilustrirana te znanstveno dokumentirana.

Interdisciplinarnost se vidi po tome što autor promatra čovjeka u svim njegovim dimenzijama: tjelesnoj, psihičkoj, društvenoj i duhovnoj. On pokazuje osjetljivost za čitavog čovjeka u svim njegovim životnim razdobljima. Bori se za još nerođenog čovjeka želeći ga zaštititi od mogućeg pobačaja, i zato ozbiljno i uvjerljivo govori o krvavoj realnosti postabortivnog sindroma (str. 183, 185), a jednako štiti i starog i bolesnog čovjeka, kojemu posvećuje deseto poglavlje knji-

ge koje govori o bolesti i trpljenju (201–217).

Knjiga s pravom nosi podnaslov *pastoralna psihologija* jer su sve teme koje se obrađuju protkane *psihološkim pristupom*, donoseći ono najbolje iz više škola raznih psiholoških provenijencija: od Freudove psihoanalize do logoterapije i egzistencijalne i humanističke psihologije. Psihološka saznanja koja se mogu naći u ovoj knjizi bit će od velike koristi svećenicima, časnim sestrama, vjeroučiteljima i svima koji rade u pastoralu, a nemaju stručnu formaciju u psihologiji. Nova pastoralna psihologija koju promiče ova knjiga profesora Szentmártonija »nastoji pružiti pastoralnim djelatnicima teoretska znanja iz psihologije uz niz praktičnih uputa za rad s ljudima. Ali osim teoretskih spoznaja ona nastoji probuditi i jednu novu osjetljivost za jedinca.« (Str. 18)

Knjiga je *socijalno angažirana*, što se vidi i iz samog naslova. Takav socijalno angažiran pristup pastoralnoj psihologiji odražava nakanu Drugoga vatikanskog koncila, koji ovako potiče pastoralne djelatnike: »U našim danima posebice postoji hitna i neodložna obaveza da budemo bližnji baš svakom čovjeku i da mu, kad se s njim sretnemo, djelotvorno pomognemo: starcu od svih napuštenu, stranom radniku nepravedno prezrenu, izbjeglici, djetetu iz nezakonite veze koje nezasluzeno trpi zbog grijeha koji nije njegov, gladnome koji se poziva na našu savjest podsjećajući nas na Gospodinovu riječ: 'Meni ste učinili koliko ste učinili jednom od ove moje najmanje braće' (Mt 25, 40) (GS, 27)«. (Str. 18). U petom poglavlju obrađene su tehnike pastoralnog razgovora iz kojih možemo doznati i naučiti kako ući u svijet druge osobe, kako prikladno izraziti svoje osjećaje, kako ovladati neverbalnom komunikacijom i voditi plodan dijalog u službi stvaranja boljih međuljudskih odnosa. Socijalno angažiranje se također veoma vidi i osjeća u osmom poglavlju koje govori o braku i obitelji, u kojem

autor donosi navedene spoznaje i mudre savjete za prevenciju i terapiju obiteljske problematike.

Knjiga je *duhovno usmjerena* u smislu da pomaže osobi da se bolje upozna, prihvatiti, zavoli, a onda i promijeni ono što treba mijenjati kako bi duhovni život u njoj mogao zasjati punim sjajem i donijeti duši potrebnu i zasluženu radost koja je obuzme kad se osoba odvaži živjeti u istini, na što nas ova knjiga često poziva i ohrabruje. Posebno bih istaknuo veliki doprinos autorovih riječi o krivim i pravim slikama Boga duhovnom rastu osobe. Naime krive ili iskrivljene slike Boga blokiraju istinski duhovni rast i zato ih je potrebno što prije eliminirati iz duhovnog života, za što nam autor daje dobre savjete. U ovoj vrijednoj knjizi mnogo se govori o duhovnosti i duhovnom praćenju od strane duhovnika te o koristi koju duša može imati od duhovnih vježbi. Autor donosi i etape mistične duhovnosti, koja se najbolje ostvaruje kroz mistiku patnje (str. 208–217).

Knjiga *Osjetljivost za čovjeka* prožeta je *kršćanskim nazorom* na svijet, što je i za očekivati od profesora na Papinskom sveučilištu Gregoriana u Rimu. Međutim svoj kršćanski nazor autor ne nameće na talibanski način, nego donoseći najprije stavove raznih teorija i škola, pomaže nam da se sami uvjerimo kako je kršćanski svjetonazor zapravo najbolje rješenje problema čovjeka koji želi biti istinski sretan. U svome promišljanju autor uzima u obzir činjenicu da se Crkva danas nalazi na prijelazu iz kršćanskog prema pluralističkom društvu, tako da treba ozbiljno tražiti nove oblike pastoralnog djelovanja, a ova je knjiga za to izvrstan primjer i poticaj. Autor se često oslanja na poziv Drugoga vatikanskog sabora koji traži da se u pastoralnom radu ozbiljno uzimaju u obzir rezultati suvremenih odgojnih znanosti koji mogu biti, kad se autentično predstave, u službi kršćanskog nazora na svijet, jer kao što reče Tertulijan, ljudska je duša po svojoj naravi kršćanska (»Ani-

ma humana naturaliter cristiana«). Svoj kršćanski svjetonazor autor jasno iznosi kad govori o kontroverznim temama kao što su pobačaj i homoseksualnost. U pastoralnim smjernicama za ovu problematiku jasno kaže: »Kriterij koji treba primijeniti u pastoralnom pristupu problemu homoseksualnosti je detaljno opisan u Katekizmu Katoličke Crkve: homoseksualni čini su u sebi neuredni, jer se protive prirodnom zakonu (br. 2357); sama prisutnost prirodnih homoseksualnih sklonosti nije izbor, već kušnja, zato ne povlače za sobom nikakvu osobnu odgovornost; te osobe treba prihvaćati s poštivanjem, suosjećanjem i obazrivošću, izbjegavajući svaki znak nepravde diskriminacije (br. 2358)«. (Str. 198–199)

Djelo je odgovarajuće *ilustrirano primjerima* iz Svetog pisma i konkretnog života. Svoju knjigu *Osjetljivost za čovjeka* autor je završio primjerom iz Biblije, točnije iz Ivanova evanđelja. U dramatičnom opisu Lazarova uskrsnuća vidi korisne pastoralne smjernice za nas danas i za ljude svih vremena. Dok Marija i Marta plaču zbog smrti svoga brata, Isus otkriva smisao života i smrti, potičući ih da se upitaju gdje je Bog u čitavoj toj ljudskoj drami (str. 242).

Na koncu, ali ne manje važno, recimo i to da je knjiga *znanstveno dokumentirana* citatima vjerodostojnih autora iz područja psihologije, teologije, pedagogije, pastoralne medicine i ostalih srodnih znanosti. U knjizi je navedeno više izvornih i parafraziranih navoda raznih autora s kojima prof. Szentmártoni dijalogizira, ponekad i polemizira, uvažavajući ono što je dobro i prihvatljivo, a ukazujući na ona mišljenja koja su strana i neprihvatljiva kršćanskom nazoru na svijet i pravom duhovnom životu. Autor donosi 151 bilješku, što je očiti znak dobro utemeljenog i znanstveno dokumentiranog pristupa problematici koju obrađuje u djelu.

Knjigu možemo smjestiti u red sveučilišnih udžbenika, ali je pisana stilom

priступnim i široj čitalačkoj publici. Čitkost je osigurana ne samo biranim hrvatskim jezikom nego i primjerima iz života i Evanđelja.

Rukopis zrcali duboko poznavanje psihologije od strane autora, koji suvereno vlada stručnim izrazima i pojmovima, dobro poznaje ne samo razne psihološke škole nego i teologiju i pedagogiju. U tom smislu ova knjiga je uspio interdisciplinarni dijalog između različitih znanstvenih disciplina, što je neizbježno kad je riječ o radu s ljudima. U tekstu se osjeća i to da je autor godinama radio u praksi, pa se može pozivati također i na vlastito iskustvo.

S obzirom na sadržaj knjigu možemo podijeliti na nekoliko dijelova. U prvim, uvodnim poglavljima, autor prikazuje suvremenu psihološku i teološku antropologiju. Kritički se osvrće na redukcionizam nekih psiholoških škola, zalažući se za eklektični pristup koji uzima u obzir i filozofske i teološke odrednice ljudske osobe.

Slijede poglavlja o općenitim temama iz psihologije koje su od posebnog značenja za rad s ljudima. Autor dvije teme smatra posebno važnima: razna obrambena ponašanja i slika o Bogu. One se sistematski provlače kroz treći dio knjige, u kojem se analiziraju konkretne pastoralne situacije: savjetovanje, duhovno vodstvo, ispovijed, obitelj i brak, bolest i smrt. Osim ovih klasičnih situacija autor se suočava i s novim izazovima: osobe s posebnim potrebama, postabortivni sindrom, rastava, homoseksualnost.

Rukopis završava popisom imena i pojmova te iscrpnom bibliografijom, što garantira visoku stručnost i znanstvenu kvalitetu ovog rukopisa. Bilo bi dobro da u ponovljenom izdanju, kojeg će zacijelo biti, bude malo više literature iz hrvatskoga govornog područja. Koliko je meni poznato, na hrvatskom jezičnom području nemamo ovu vrstu udžbenika, prema tome ova knjiga predstavlja novost i obogaćenje naše stručne literature na području pastoralne psihologije.

Mijo Nikić

Ivan Fuček. *Istinoljubivost. Mediji*. Moralno–duhovni život, sv. 9, Biblioteka Sapientia cordis, urednik dr. Marko Trogrlić, Verbum, Split, 2009, 485. str.

Biblioteka Sapientia cordis stigla je i do devetoga sveska niza Moralno–duhovni život autora prof. dr. sc. Ivana Fučeka DI, profesora u miru na Papinskom sveučilištu Gregoriana.

Opća mjesta, istaknuta u prikazu prethodnih svezaka, odlika su i ovoga sveska, prije svega kristološka usidrenost i pastoralna zauzetost. I dok prva tri sveska — *Osoba Savjest, Zakon Vjera, Grih* — zahvaćaju temelje katoličke moralno–duhovne tematike, u sljedećim svescima, pa tako i u ovome — *Istinoljubivost Mediji* — o. Fuček dao se na sekciju pojedinih područja moralno–duhovnog života. No tim pitanjima, pa tako i tematskom sklopu *Istinoljubivost Mediji*, nije prišao usko specijalistički, nego je s golemom popudbinom znanja i već naglašene pastoralne brižnosti temu zahvatio s raznih strana, pri čemu se moralno–teološka baza predmnijeva i očekuje.

Standardna podjela na »Spoznati« i »Sprovesti« zadržana je i ovdje. »Spoznati« pod naslovima *Istinoljubivost* i *Mediji* sadrži po deset poglavlja i uvode, dok pod oba ta naslova »Sprovesti« ima dva–deset i pet članaka.

I u ovome svesku pisac slijedi dekalozku normu, utemeljujući obradbu teme na osmoj Božjoj zapovijedi: ne reci lažna svjedočanstva!

Ovdje nam je moguće istaknuti samo nekoliko momenata koje držimo osobitim ili posebno važnim.

Bog se čovjeku priopćava prije svega kao riječ. Biblija je knjiga riječi, kršćanstvo je, kao i židovstvo, vjera riječi. Krist se utjelovljuje po riječi. Stoga za kršćanima život ima prije svega »kristološki pečat«. Tako i svaka njegova izgovorena ili napisana riječ — istina, kršćanin, koji je krst–janin odnosno Krist–janin, koji da-